

heilige aan, durft hij aan waar het God geldt.
Hij ontwaart hoe zijn afgedoofd volk plan-
nen smeet, waarmee het waant den hoogen
God schalknaak te kunnen zetten.
En reeds de enkele gedachte hieraan is
hem derwijls belachelijk, dat hij den lach om
zoo tergende dwaasheid niet kan onderdrukken,
en alsnij zijn volk toeroept: »Wees gewaar-
schuwd, ge waant het uw God af te winnen,
maar ziet toe. . . . Hij is ook wijs.»

»Nichtans is God ook wijs» is een zeggen,
dat op één lijn staat met wat David in Psalm
twee betuigt: »Dat God uit den hemel zal
lachen, en dat de Heer ze bespotten zal.» Alleen
maar het is hier de profeet, die in dat Godde-
lijke lachen meelacht om de dwaasheid van
wie het tegen God durft opnemen, aan de kaak
te stellen.

Het is zoo nameloos dwaas, het is zoo on-
zinnig belachelijk, dat een kleine, nietige mensch
die minder dan een stofke aan de weegschaal
is, zich vermeent en inbeeldt, dat hij met zijn
eigen doorzicht en verstand tegen het verstand
van zijn God kan uithouden, en zelfs verweten
genoeg is om te beproeven of hij het van God
niet kan winnen.

Wat is de wijsheid van één mensch vergeleken
bij de wijsheid van heel een volk, wat is de
wijsheid van één volk vergeleken bij de wijs-
heid van heel ons menscheelich geslacht, en wat
is al de menscheelich wijsheid saam vergeleken
bij de eeuwige wijsheid Gods, waarvan al onze
wijsheid niets dan het flauwe afschijnsel in een
enkel gebroken lichtstraal is.

En is er dan roekelozer dwaasheid, is er
tergender onzinnigheid, is er verwarter trots
utendbaar, dan dat een gansch gewoon mensche-
lijk raadsel tegen den raad Gods, uitenskel-
ken Gods onpeilbaar diepe gedachten oversteit,
en zich heimelijk vleit met de goddeloos in-
beelding alsof God het zou afleggen tegen hem?
En toch, ga er slechts op in en denk het
door: die niet te noemen dwaasheid is feitelijk
het grondgebrek in elk nog onbekeerd hart.
God heeft gesproken. In zijn Woord ligt zijn
Openbaring voor u. »Zoo, zegt de Heere Heere,
sal het vergaan al wie niet ingaat door de enge
poorte».

En daar stelt nu, in arren moede, de onbe-
keerde zich tegenover. Dat zegt God wel, maar
zoo zal het niet gaan. Hij weet het beter. En
om te toonen, dat hij het beter weet, bespot
en belacht hij wie door die enge poorte ingaan,
en gaat hij zelf, al spottend en het hoofd schud-
dend, opzettelijk die enge poorte voorbij.

Nu zijn er, die zoo doen, duchtende dat het
vreemdelijk voor hen zal aflopen; maar die nog
liever wilens en wetens voor eeuwig rampzalig
willen zijn, dan dat ze voor God zouden on-
derdoen.

Dat zijn de lieden der ronkeloosheid, die
het: »God verdoeme mij» over de lippen laten
komen.

God dreigt hen, ze te zullen verdoemen indien
ze zich tot Hem niet bekeeren, en nu is hun
antwoord: Ook goed, dan moet God mij maar
verdoemen, maar het Hem gewonnen geven en
voor Hem bukken, doe ik niet.

Dit is roekelozer, het is vermeteler, het is
duivelscher, maar aan dat »God verdoeme mij»
ligt dan ten minste nog de gedachte ten grondslag,
dat het gaan zal zooals God zegt, en dat God
het in het eind winnend zal.

Doch zelfs dat geeft de gewone, fatsoenlijke,
onbekeerde mensch niet toe.

Hij weigert ook maar iets ervan te gelooven.
Hem dunkt al dat spreken van de enge
poorte eenvoudig dwaasheid.

Taal der dwepacht is hem al dat spreken
van bekeering. Wat bekeering! Wat enge
poorte! Wat wilt ge met uw roepen van oor-
deel en verdoemenis! Dat staat in de Schrift
wel; maar de Schrift weet het niet. Hij, wijze
man der wetenschap, weet het wel anders
en beter. Wie eerbaar leeft en zijn best doet, komt
er vanzelf. Misschien is met den dood alles uit.
En anders, nu dan gaat het ook na den dood
door in eeuwige evolutie.

Dat is de ongeneeslijke koeheid der ziel, de
onredbare onverschilligheid van het hart, waar
zelfs het tweemiddend zwaard des Woords zich
bot en stomp op slaat.

Reeds het enkele denkbeeld, dat zoo treli-
ke menschen zich nog zouden moeten bekeeren,
plooft hun een homerisch lach om den mond.

Ze leven en ze sterven op hun ingebeelde
wijsheid. Dat Gods Woord tegenover hen gelijk
kon hebben, is een gedachte waarvoor in hun
bevatting eenvoudig geen plaats is.

De teedere drang der liefde, waarmee een
moeder haar kind, een oudere zuster haar
broeder nog tot bekeering loet en dringt,
wordt hoogstens bejegend met goedhartig schou-
derophalen.

Ze worden er zelfs niet boos meer om.
Ze vinden het nog lief, dat moeder zoo
dwaas kan zijn.

Alleen maar moeder weet het niet. Zij weten
het beter. Niet zoons God het geopenbaard en
de Heere Christus het heeft uitgesproken is het.
Het is zoons zij het zeggen.

En dat God ook wijs is, och, ze lachen
er om.

Op die manier wiegelt zich de ongeloofige
betweter in zijn ingebeelde wijsheid en weten-
schap, en het is door dat gif, dat thans, op
enkele uitzonderingen na, al wat geleerd en
kundig is, zich sterkt tegen God en zijn Woord.

Maar ook praktisch sijpelt dat zelfde gif on-
der de gewone lieden door, zelfs tot die domme
naturen onder de kinderen der menschen, wier
eigen huis en nering al hun horizon is.

Deze praten na. Anders en meer kunnen ze
niet. Ze hebben het van de mannen van weten-
schap opgevangen, ze hebben het in oppervlak-
ke handboeken gelezen, dat de Schrift niet
echt en Gods Woord niet waar is, en dat de
fijnen alleen uit dwepacht van een enge poorte
bazelen, en dat priesterlijke heerschzucht een
het heeft uitgevonden die niet bestaat.

En omdat ze al zulke *napraten*, beelden ze
zich nu in, *o, zoo wijs te zijn*.

Met den lach der domheid lachen ze een
Augustinus, een Luther, een Calvin uit. Of wat
beduidt al deze weetenien vergeleken bij
hun ingebeelde wijsheid!

En zoo voert zich het ploerig domme bij de
betweterij van het ongelooft. Zelfs de eerbied
voor het moederlijk woord ontgaat hun. Geen
liefde hoe teeder ook, weten ze meer te waar-
deeren. »Moeder is gek met al 'er fijnsheid»,
is het ruwe woord dat over hun lippen komt.
En het medelijden der Goddelijke ontferming, waar-
mee ge tot hen nadert, slaan ze u moedwillig
uit de hand.

Hierin ligt iets onuitprekkelijk hard voor wie
zelf gelooven mag.

Ge ziet die geheele breede schare achtersend
en lachend op den breiden weg voortwandelen,
en ge weet dat ze ten verdere gaan, en toch
staat ge er machteloos tegenover.

Geen pijl treft meer. Geen woord dringt er
meer in. En als er dan varigen van geest zijn,
die desultetmin hen tot bekeering roepen en
hun van de liefde van Jesus gaan spreken, dan
gaat al luider de schaterlach van het ongelooft
op, en maant Jesus zelf u, dat ge het heilige
met voor de honden zult werpen en de paarden
niet voor de zwijnen.

Dan helpt geen roerende toespraak meer.
Maar wat dan wel de ziel kan benuwen is
de onderzoekende vraag, of vader en moeder
hun plicht deden *ten tijde van nu*.

Het jonge hout is nog te buigen. Hard ge-
worden hout breekt.

Vandaar dan ook de vraag aan de conscientie,
of ge uw kind genoegzaam onder den indruk van
de hoogte wijsheid Gods hebt gebracht. De
vraag, of ge in die jonger jaren deelt, wat ge
kondt, om diepen eerbied voor de majesteit des
Heeren Heeren in het toen nog teeder ge-
moed aan te kweeken. Of ge uw kind af hebt
gehouden van scholen, en uitgehouden hebt uit
kringen en omgevingen, waarin God niet geteld
werd, en de mensch het één en al was. De
vraag ook, of uw kind aan u gezien, aan u ge-
merkt heeft, dat ge zelf de wijsheid uws Gods
boven alles steldt.

Dat voor de opvoeding, toen uw kind zich
vormde.

En nu, wat het overzicht op later leeftijd
van de heersche meeningen aangaat, is daar-
aan tegenwoordig geboden?

Is ingezien, dat er tegenover de ongeloofige
toegevende meeningen een wetenschap, een
heerschend woord, een wereld- en levensbe-
schouwing moet gesteld worden, waar de zoe-
kende geesten onder het opkomende geslacht
rust in kunnen vinden?

De Methodist denkt daar niet aan. Maar wie
Paulus' worstelen ziet, om een Christelijke we-
reld van gedachten tegen de wereldsche ge-
dachtenwereld van Jood en Griek over te stel-
len, voelt er het hoog belang van.

Geloof ge dat God ook wijs is, en verstaat
ge daaronder, dat hij met »de wijsheid Gods»
veel sterker staat dan zij met de wijsheid der
menschen, *toon* dan ook dat ge dat geloof, in
den moed waarmee ge optreedt, in de energie
waarmee ge uw strijd doorzet, en in den lach
van heiligen spot, waarmee ge de inbeelding
der menscheelich wijsheid uit uw ziel, uit uw
huis, uit uw levenskring terugdringt.

Register op E Voto.

Het Register op E Voto is bijna afge-
drukt, en zal terstond als het gereed is,
worden toegezonden aan een ieder, die de
verschuldigde gelden inzond.

Amsterdam, 5 Nov. 1897.

Gereformeerde Ethiek.

De Ethiek in de Gereformeerde Theo-
logie, is de titel van een oratie door Prof.
Dr. W. Geesink op 20 Oct. j.l. aan de
Vrije Universiteit gehouden, en thans bij
den uitgever Kirchner in het licht gezonden.
Elk kenner en minnaar van de Gerefor-
meerde Theologie zal met deze oratie bij-
zonder in zijn schik zijn.

Niet als oratie, want van het ten toon
spreiden van zijn oratorische gaven heeft
deze hoogleraar hier blijkbaar ganschelijk
afgezien, en zelfs beantwoordt de evenredig-
heid der deelen in dit stuk nu juist niet
aan den oratorischen maatstaf.

Maar hoog waardeeren zal men deze
oratie om haar inhoud, om wat ze ons geeft,
om het spoor dat zij ons opleidt.

Er is metterdaad door deze oratie op
Ethisch gebied positie genomen, en wel
positie genomen op een wijze, die aan de
hooge eischen en van de zuiverheid onzer
belijdenis en van de degelijkheid onzer weten-
schap ten volle beantwoordt.

Het is zeer zeker nog niet de Ethiek
zelve, en in zooverre biedt deze studie
ons nog volstrekt niet wat we op Ency-
clopaedisch en Dogmatisch terrein nu reeds
bezitten.

De Ethiek zelve moet Prof. Geesink nog
schrijven.

Maar wat hij ons alvast biedt is dan
toch het schema, en in dat schema de
profetie van wat we in zijn Ethiek van
hem te wachten hebben.

In deze oratie ligt bijna volledig het
plan voor u, het bestek, waarnaar de
Ethiek door hem zal worden opgetrokken.
Vak voor vak moet het dien weg op.

Bij Encyclopaedisch en Dogmatisch kan men
niet staan blijven. Eisch van de wederop-
leving der Gereformeerde Theologie is, dat
achtereenvolgens alle onderdelen der Theo-
logie diep ingedacht, helder doorzien, en
naar vast bestek uiteengezet worden.

Wordt aan de nu opkomende school tijd
van leven gegund, dan zal men ook zien,
hoe achtereenvolgens alle deze onderdelen
der Theologie aan de orde van behandeling
komen. Doch dit is dan alleen op degelijke
en afdoende wijze denkbaar, zoo het aan
een man van kunde en studie gegund
wordt, zich een reeks van jaren in zulk een
vak en zijn onderdelen in te leven, er geheel
de oude en nieuwe literatuur van door te
pluizen, alle problemen er van door te denken,
en ten laatste tot het algemeene op
te klimmen, en zoo ten slotte het spoor te
vinden, waarlangs we ons hebben voort te
bewegen.

Dat spoor nu ligt voor wat de Ethiek
betreft in deze oratie metterdaad getekend.

Eerst is met de uiterste zorgvuldigheid
nagegaan, wat in vroeger eeuwen de studie
der Ethiek onder ons was; welke verschil-
lede lijnen in die studie opdoemen; welke
verschillende elementen er in worstelen; dan
waar ze haar zuiverste uiting verkreeg; en
ten gevolge van welke afdoelingen ten slotte
de stroom verzandde.

Daarna is aangehouden hoe de studie bu-
ten de Gereformeerde Theologie zich steeds
meer verlokken liet op ontheologische paden,

maar toch onderwijl verrijkingen aanbracht,
die blijvende winste bieden.

En ten slotte is in deze oratie ten opzichte
van de alles beheersche vraagstukken
positie genomen; met een moed die waar-
dering verdient, tegen de heersche val-
sche Ethiek partij gekozen; en uitgestip-
peld langs wat lijn de nieuwe beoefening
der Gereformeerde Ethiek zich zal te bewe-
gen hebben.

Het slot geeft ons dan nog de vrucht voor
wetenschap en leven aan, die een betere
beoefening der Ethiek ons belooft.

Hierdoor is alzoop drielei verkregen: 1°,
dat we thans een korte historie der Gerefor-
meerde Ethiek bezitten, gelijk die dusver
nog nimmer geschreven was; 2°, dat onze
critiek op de »landaanfliche» Ethiek thans
principieel vaststaat; en 3°, dat het spoor ge-
trokken is, waarop een nieuwe ontwikkeling
der Gereformeerde Ethiek zal te leiden zijn.

Laat ons er bijvoegen, dat op elk dezer
drie punten werk is geleverd, dat op de
hartelijke instemming van alle kenners der
Gereformeerde Theologie rekenen mag.

In het eerste deel vestigen we met name
de aandacht op wat Prof. Geesink over
Voetius zegt. Van hem toch heeft Prof.
Geesink, we mogen zeggen, *ontdekt*, dat hij
ook op Ethisch gebied onze beste theoloog
en onze uitnemendste denker was.

Het breede stuk dat hiervan handelt be-
sluit hij aldus:

Zoo heeft dan Voetius voor de beoefening der
ethiek in de Gereformeerde Theologie zich ver-
dienstelijk gemaakt. Hij heeft haar een blij-
vende plaats in het academisch onderwijs ver-
zekerd. Haar grenzen bepaald tegenover de dog-
matiek. Haar eigenlijke object aangewezen. Haar
lijnen met vaste hand getrokken en, hoewel hij
geen afgerond systeem heeft nagelaten, toch vele
deelen zoo afgewerkt, dat zij slechts in den bouw
van een systeem van ethiek behoeven te worden
ingevoegd.

Voetius, zij het ook onder den invloed der
Puriteinen, heeft de Gereformeerde Theologie
met zijn Theologia practica weer gewoken op
haar roeping voor de facienda en voor de refor-
matie des levens. En deze reformatie des levens
was, naar Calvinistische beginselen, geen nieuw-
heid en geen overdrijving.

De zedelijkheid waarop Voetius aandringt is
derelike welke ook Calvin met de kracht van
een profet onder oud-Israel te Geneve predikte.
Een zedelijkheid gegrond in de belijdenis van
Gods soevereiniteit en juist daarom in alles zoek-
kend het recht Gods. Dat recht Gods geeft aan
de zedewet dan ook haar juiste plaats en in haar
verhouding tot God en in haar verhouding tot
den mensch. Zij staat onder God en boven
den menschen. Voetius heeft dit in een afzonder-
lijke verhandeling voor de Gereformeerde ethiek
zoo belangrijk, dan ook niet nagelaten aan te
wijzen. Het zij vergund hier in het kort zijn
gedachten weer te geven. Hij onderscheidt tus-
schen recht en wet en bij het recht tusschen het
Goddelijke en het menscheelike. Het Goddelijk
recht is of intra of extra Deum. Het eerste valt
saam met Gods natuur en is niet anders dan de
deugd. Zijn volkomen heiligheid waarmee Hij
zich zelf liefheeft. Het tweede, het in divinum
struice, is het recht in de onderlinge verhouding
van God en mensch. Dit Goddelijk recht over
zijn schepsel is zijn macht, zijn heerschappij,
zijn majesteit, en in dit recht is alle wetgeving
Gods aan zijn schepsel gegrond. De lex divina
wordt dus in het in divinum. Hieruit volgt,
dat de zedewet als zodanig nooit boven God
kan staan. »Iaque lex divina qua talis non po-
test dici vim habere obligandi Deum, ius vero
contra.» God, zegt hij enige bladzijden ver-
der, heeft geen norm boven of buiten zich die
Hem determineert. Deus est sibi lex, of zooals
wij in de taal onzer eeuw zouden zeg-
gen: God is autonoom. En toch is God ge-
bonden aan Zijn wet, doch niet door die zede-
wet qua talis, maar door Zijn recht, dat is:
doordat God God is en zich zelf liefheeft, zich
zelf niet kan verloochenen, zijn eere aan geen
ander kan geven. De wet, welke het recht tus-
schen God en mensch voorschrijft, vloet deels
uit Gods natuur, deels uit zijn vrijen wil, qua
Deus libera ita voluit. Deze onderscheiding in
het in divinum struice geeft dan weer aanleiding
tot die van natuurlijk en positief recht, en zoo
zijn er dan ook in de wet Gods tweelei gebo-
den, natuurlijke en positieve.

Meer mogen we niet afschrijven.

Het geheele historisch overzicht besluit
de schrijver zoo:

En zoo hebben wij dan de ethiek bezien ge-
lijk zij in de Gereformeerde Theologie eertijds
is beoefend.

In dat eertijds beschouwen wij de ethiek
achtereenvolgens in drie perioden, en wel van
ontstaan, ontwikkeling en onder-
gang. Bij dat ontstaan letten wij op de
elementen waaruit zij opkwam en de confesio-
nele tegenstellingen, die in deze elementen reeds
aanwezig, zoowel dat ontstaan zelf als de verdere
ontwikkeling der ethiek in de Gereformeerde
Theologie zouden bepalen. Viel dat ontstaan
nog voor het einde der 16de eeuw, in de 17^{de}
eeuw vloegten in Zwitserland en Duitschland,
zagen wij die ontwikkeling in ons vaderland, al
was het niet zonder invloed der Engelse Puritei-
nen, door den arbeid van onzen Voetius tot
een hoogtepunt gevoerd, maar ook door het
Cocceiaanse gestoord. En eindelijk stonden
wij stil bij den langzamen ondergang der
ethiek in de Gereformeerde Theologie in de 18^{de}
eeuw. Een ondergang en door het Cocceia-
nisme en door wat Schweizer noemt »das all-
mahlige Zurücktreten der orthodoxen Central-
dogmen» en ten slotte door het Wolfianisme,
veroorzaakt.

Niets deden we liever, dan ook uit de
beide andere deelen eenig breed citaat aan
onze lezers voorleggen, met name wat Prof.
Geesink van de tegenstelling tusschen de
organische en mechanische opvatting zegt.

Doch hieruit is geen stuk te nemen. Dit
alles moet in zijn verband gelezen worden.

Laat ons daarom volstaan met de lezing
en herlezing van deze oratie aan onze theo-
logen en denkende gemeenteleden aan te bevelen.

Ook met deze oratie deden we weer
een belangrijken stap vooruit.

Philanthropische Gids.

De heeren Blankenberg, De Dompierre
de Chaupé en de Smisart te Amsterdam
hebben het gewichtige plan opgevat, om
een *Gids* saam te stellen voor de Neder-
landsche weldadigheid.

Niet een praatboek met cijfers, om te
stoffen op onze milddadigheid, maar een
praktische handwijzer, om een overzicht te
geven van alle instellingen van weldadigheid,
opdat de éne van de ander afwete, en
men bij voorkomende gevallen wete, tot
wie zich te wenden.

Deze heeren, die dezen gewilligen arbeid
geheel onbaatzuchtig ondernemen, zeggen
er zelve dit van:

Wij veroorloven ons, tot U te komen met
eenige vragen, betreffende Uwe bemoeiingen
in zake armenzorg. Wij hebben n.l. het plan op-
gevat een *Gids* saamen te stellen ten dienste van
ieder, die zich aan deze of gene vorm van wel-
dadigheid wijdt of die in eenig bijzonder geval
wil weten tot welke der bestaande instellingen
hij zich ter bemiddeling heeft te wenden.

Wij gelooven door dezen arbeid een nuttig
werk te kunnen doen, en van vele zijden kwa-
men dan ook betuigingen van ingenomenheid
daarmede bij ons in. Hare Majesteit, de Kon-
ingin-Regentes, vereerde ons bij schrijven van
29 April j.l. met de betuiging van Hare belang-
stelling in ons voornemen.

»Het zou Hare Majesteit aangenaam zijn,» zoo
werd ons medegedeeld, »te vernemen, dat deze
arbeid in het belang der uitoefening van wel-
dadigheid in het algemeen, met gunstigen uit-
slag bekoond is.»

Het is een feit dat velen, zelfs de in de stad
hunner inwonning bestaande vereenigingen, haar
aard en doel, dikwijls niet kennen. Wil iemand
om ongelukkige helpen, dan weet hij vaak niet
of er wel juist voor dezen vorm van nood een
hulpende vereeniging aanwezig is. En heeft zoo
iemand al eens hooren gewagen van een vere-
eniging, die juist dergelijke gevallen behandelt,
dan nog weet men allicht niet waar de zetel van
het bestuur is, op welke wijze eigenlijk en onder
welke voorwaarden de hulp wordt verleend enz.

In dit gemis aan een gemakkelijk te raad-
plegen handboek, van een eenvoudige leidraad
voor de liefdadigheid willen wij trachten te voor-
zien door systematisch, naar de verschillende
soorten van bemoeiingen en tegemoetkomingen,
de instellingen in haar verscheidenheid te classi-
ficieren.

Zonder medewerking echter der instellingen
zelf zal onze arbeid ijdel en vruchteloos zijn. Het
is daarom dat wij de vrijheid nemen u ingeloo-
st vragenlijst beleeft aan te bieden. »Behoeft
niet te worden gezegd dat in de armenverzor-
ging der burgerlijke gemeenten en die der ker-
ken en die particuliere vereenigingen zal wor-
den opgenomen.

Uit de vragenlijst zal u blijken dat ons stre-
ven niet is het verkrijgen van statistische ge-
gevens noch het erlangen van inlichtingen over
binnenlandse en inwendig beheer noch van de
hoogerhoofd uwer inkomsten en uitgaven,
maar dat het eenig en alleen ons doel is in
algemeene, groote trekken te trachten het (ook
door U) bewerkte arbeidsveld te omschrijven.
Gaarne zijn wij tot het geven van verdere in-
lichtingen bereid.

Wij hopen dat U op de gevraagde wijze wel
zult willen medewerken aan de bereiking van
ons doel, en hebben inmiddels de eer, met de
meeste hoogachting te teekenen.

Het komt ons voor, dat deze onderneming
den steun ook van onze diaconieën en sticht-
ingen of vereenigingen ten volle verdient.

Men waagt er niets mede, indien men
de stukken invult en terugzendt, want cijfers
worden niet gevraagd, en in de boeken
wordt niet onbescheidenlijk gekleken.

Ook zit er niets achter, en heeft men
niet te duchten, dat uit dezen *Gids* een
nieuw gevaar voor onze diaconale vrijheden
dreigt.

We vertrouwen dan ook, dat alle diaconieën
onzerszins het zich tot een genoegzamen
rekenen, de gevraagde inlichtingen aan deze
heeren toe te zenden.

Ze worden ingewacht aan het adres van
den heer J. F. L. Blankenberg, 108 Vondel-
straat, Amsterdam, die tevens de circulaires
ter invulling aan de diaconieën zal doen
toekomen.

Gevaren.

Naar aanleiding van ons artikel: *De prijs
onzer vrijheid*, schreef een geacht inzen-
der ons het navolgende eplstel, om veler
oog te doen opengaan voor de gevaren,
die het stelsel der Vrije kerk met zich
brengt.

Zijn naam verzijgen we natuurlijk, maar
wat hij schrijft dient ter zake, en behoort in
breeder kring gelezen en overdacht te wor-
den.

Hij schreef dan dit:

Naar aanleiding van uw stuk, voorkomende
onder het hoofd: »De prijs onzer vrijheid», in
de *Literat* van 11. Zondag zij 't mij vergund op
te merken, dat de theorie van de vrijheid der
kerken — en zeker, genoemde theorie is schrij-
ftuurlijk, waarom ze dan ook gevolgd dient —
gedrukt wordt door het berwaar:

a. der van de gemeente afhankelijk positie
der dienaren des Woords; en die afhankelijk-
heid neemt toe naarmate 't getal dienaren toe-
neemt.

b. dat de tractementen in vele platteland-ge-
meenten — al zijn ook enkele van dezen ge-
combineerd inzake het beroepen van een predi-
kant — te laag zijn, om af en toe een voor
studie benodigd boek aan te schaffen.

c. dat er, door de afhankelijk positie ge-
drukt, voor den dienaar des Woords gevaar
bestaat, om in tuchtzaken — vooral als dit ge-
deelte gemeentelieden aangaat — van de geoor-
zaamheid aan Gods H. Woord af te wijken
m. a. w. om insake de tucht niet zonder aan-
zien des persoons op te treden.

(Hoezeer is 't, vooral ook met het oog hierop,
dan noodig, dat de Kerken dienaren des Woords
erlangen, die zich naar lichaam en ziel beide
leerden overgeven aan den Driëenigen en Vol-
zaligen Verbond-God.)

d. dat vele gemeenteleden blijken geven van
in de praktijk zeer weinig te verstaan de les
van 't Heeren Woord, dat »de arbeider zijn
loon waardig is». Ja, ook toonen velen de be-
hoeften van een dienaar des Woords niet te

kennen, of ook: niet te willen kennen. Terwijl
er enkelen gevonden worden, die bereid zijn
ook boven vermogen te geven, wat bemoei-
gend is.

Het verheugt ons dat deze stem opging,
en we wenschen er iets aan toe te voegen.

Nog maar al te velen beelden zich in, dat
de hiërarchische en clericalistische misbru-
ken in de kerk van Christus niets dan uit-
vietsels van den Boze zijn, en niet anders
dan met opzet en kwade bedoeling in de
kerk van Christus zijn ingedrongen.

Wat toch is schooner, wat is eenvoudi-
ger dan het stelsel der Vrije kerken? Met
dat stelsel zijn de eerste gemeenten begon-
nen. Dat stelsel zou dus vanzelf hebben
staad gehouden, wanneer niet menscheelike
boosheid al dit goede verdorven had.

En van deze beschouwing uitgaande, acht
men dan ook, dat niets meer voor de
hand ligt, dan om aanstands tot dit stelsel
van de Vrije kerken, met haar vrijwilligheids-
beginsel terug te keeren, om het paradijs
op aarde in de kerkelijke wereld te doen
herleven.

Dit nu is één kolossale historische dwaling.
Het heeft er eenvoudig niets van.

In de historie der kerken is men van het
stelsel van Vrije kerken afgegaan, volstrekt
niet uit boozen lust en kwaad opzet, maar
omdat men in de praktijk gestuit is op be-
zwaren, waarvoor men uit den weg ging,
in steek van ze in gehoorsaamheid aan het
Woord onder de oogen te zien en te boven
te komen.

En omgekeerd is het stelsel van Vrije ker-
ken volstrekt niet een stelsel dat vanzelf
goed loopt, maar integendeel een stelsel,
dat in deze zondige wereld op ongelooflijke
bezwaren stuit, die aan de gehoorsaamheid
der Christenheid de zwaarste proef stellen.

Het standpunt waarop onze correspondent
zich plaatst is dan ook het eenig ware: Het
stelsel der Vrije kerken is het stelsel dat
de Schrift ons oplegt, en daarom, en
daarom alleen moet het gevolgd worden.

Niet om zijn begeerlijkheid, noch om zijn
gemakkelijkheid, en nog veel minder om
zijn vanzelfheid. Integendeel dit stelsel
komt praktisch gedurig in harde botsing
met de zondige uitbottingen.

Als het in de Schrift niet was voorge-
schreven, zou het veel profijtlijker lijken
er aanstands van af te gaan; en alleen om-
dat het zoo moet, hebben wij er ons aan
te onderwerpen en het te volgen.

Maar juist als we den moed voelen om
dit stelsel toe te passen, kan het niet anders
of wij komen te stuiten op precies
dezelfde bezwaren, waarop men in de eerste
Christelijke gemeenten te stuiten kwam,

die en haar al spoedig verleid hebben, om,
gemakshalve, tot een ander stelsel over te
gaan.

Die bezwaren zijn nog veel meer in
aantal, dan de geachte schrijver aangaf.
Maar reeds wat hij aanstipt is uiterst ge-
wichtig, en dient onder de oogen te worden
gezien.

Vooral zoo men min of meer den indepen-
dentistischen weg opgaat, worden die bezwa-
ren zelfs zoo overwegend, dat ze het kerkelijk
leven vooral in kleine gemeenten al spoedig
verwoesten.

Veel, zeer veel wordt bij de haandhaving
van ons stelsel, én van de gemeentelieden
en met name van de predikanten geëischt.

Zonder mannen vol van kracht en des
Heiligen Geestes, die door hun heiligen moed
imponeren, en het heroïsme bezitten, om
desnoods, ten prijs van elk offer, door te
gaan en onverzettelijk hun plicht te doen,
komen we er niet.

Het clericalisme is een zeer gevaarlijke
klip, maar niet minder gevaarlijk is de klip
van den oegedienst, die de ambtelijke waar-
digheid prijsgeeft uit vrees van de gunst
der gegoede gemeenteleden te verliezen.

Pijnlijke concurrentie.

De nieuwe Gymnasiale beweging, waarin
zich zoo krachtig de begeerte van het Cal-
vinistisch volksdeel uitsprekt, om ook in
de hoogere sferen